

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	Prezes SA Andrzej Niedużak (spr.)
Sędziowie:	SSA Tadeusz Nowakowski SSO del. Renata Szczerbowska
Protokolant:	Marta Perucka

po rozpoznaniu w dniu 17 lipca 2014 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Spółki z o.o. w S.**

przeciwko **B. R., B. S. i M. S. (1)**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze

z dnia 29 stycznia 2013 r. sygn. akt I C 1597/12

- zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddala i zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanych kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**
- zasądza od strony powodowej na rzecz pozwanych kwotę 3.050 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**
- nakazuje stronie powodowej, aby uiściła na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze kwotę 5.026 zł tytułem opłaty od apelacji, od której pozwani byli zwolnieni.**

UZASADNIENIE

(...) spółka z o.o. w S. domagała się zasądzenia na

jej rzecz solidarnie od pozwanych B. R., B. S.

i M. S. (1) kwoty 100.512,27 zł wraz z odsetkami umownymi naliczanymi według zmiennej stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztami procesu. Strona powodowa wskazywała, że jest nabywcą wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki nr (...) z dnia 5 października 2007 r. zawartej pomiędzy (...)

a E. B.. Pożyczka wyniosła 80.000 zł, poręczycielem był

J. S. (1). Pożyczkobiorczyni nie regulowała rat pożyczki, poręczyciel – mimo kierowanych do niego wezwań – także nie spłacił pożyczki. J. S. (1) w dniu 5 marca 2009 r. zmarł. Pozwani są rodzeństwem zmarłego poręczyciela i jego ustawowymi spadkobiercami ponoszącymi solidarną odpowiedzialność za długi spadkowe.

Pozwani wnosili o oddalenie powództwa. Zarzucali, że nie wiedzieli o istnieniu zobowiązania. Wskazywali, że znajdują się w trudnej sytuacji materialnej, nie złożyli oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. S. (1) z uwagi na nieznaną osobę. Zarzucali, że dochodzenie spłaty pożyczki od spadkobierców poręczyciela nie zaś od pożyczkobiorczyni narusza zasady współżycia społecznego. Pozwani podnosili też, że powództwo jest przedwczesne, jako że zamierzają wystąpić do sądu z wnioskiem o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym bracie.

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze wyrokiem z dnia 29 stycznia 2013 r. uwzględnił powództwo w całości. Sąd ten poczynił ustalenia dotyczące treści umowy pożyczki zawartej przez (...) i E. B. i poręczenia udzielonego przez zmarłego J. S. (1). Sąd ustalił też, że pozwani są rodzeństwem J. S. (1) oraz że postępowanie spadkowe nie zostało przeprowadzone. Sąd stwierdził, że bezspornie pożyczka nie została spłacona, strona powodowa nabyła wierzycielską odpowiedzialność wynikającą z umowy pożyczki i wzywała pozwanych do zapłaty dochodzonej pozewem kwoty.

W ocenie Sądu pierwszej instancji powództwo jest w całości uzasadnione, zostały bowiem spełnione wszystkie normatywne przesłanki odpowiedzialności pozwanych, jako spadkobierców ustawowych zmarłego poręczyciela pożyczki.

W szczególności spełnione zostały przesłanki wymienione w art. 1012 k.c. i art. 1015 § 1 k.c. Zdaniem Sądu pozwani nie potrafili w sposób spójny wyjaśnić braku złożenia w przepisany termin oświadczenia o odrzuceniu spadku albo jego przyjęciu z dobrodziejstwem inwentarza.

W złożonej apelacji pozwani domagali się zmiany zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania. Zarzuty apelacyjne dotyczyły naruszenia art. 233 k.p.c. przez dowolną ocenę materiału dowodowego i przyjęcie, że pozwani są spadkobiercami J. S. (1), mimo braku postanowienia sądowego o stwierdzeniu nabycia spadku. Zdaniem skarżących jedynie w toku postępowania spadkowego można w sposób pewny ustalić krąg spadkobierców.

Strona powodowa złożyła pisemną odpowiedź na apelację domagając się jej oddalenia i zarzucając, że postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku nie jest w każdym przypadku konieczne. Jeżeli pozwani twierdzą, że nie są ustawowymi spadkobiercami J. S. (1), to na nich spoczywał ciężar wykazania tej okoliczności. Strona powodowa podała, że złożyła w Sądzie Rejonowym w L. wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po J. S. (1).

W toku postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny dopuścił z urzędu dowód z informacji zawartych w aktach Sądu Rejonowego w L., sygn. akt I Ns 4/13.

W efekcie podjętych czynności Sąd Apelacyjny ustalił, że w postępowaniu tym wzięła udział obok pozwanych kolejna siostra spadkodawcy – E. P. (1), a kolejny brat – J. S. (2) nie brał udziału w postępowaniu. Sąd Rejonowy w L. postanowieniem z dnia 27 czerwca 2013 r. wnioski uczestników postępowania o uchylenie się od skutków prawnych nie złożenia oświadczenia woli w terminie sześciu miesięcy od dnia otwarcia spadku po J. S. (1) oraz o odrzuceniu spadku oddalił. Apelacje B. R. i B. S. zostały przez Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze odrzucone (postanowienie z dnia 7 listopada 2013 r. k. 204). Natomiast w stosunku do E. P. (1) i M. S. (1) postanowienie zostało uchylone, a sprawa przekazana Sądowi Rejonowemu w L. do ponownego rozpoznania. Sąd ten ostatecznie, postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2014 r. zatwierdził uchylenie się przez E. P. (1)

i M. S. (1) od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. S. (1) (postanowienie k. 220).

Z przesłuchania uczestników postępowania E. P. (1) i M. S. (1) wynika, że spadkobiercy J. S. (1) nie są osobami wykształconymi, ich kontakty osobiste były bardzo sporadyczne. Nie mieli o sobie wiedzy na temat bieżącej sytuacji majątkowej. Są ludźmi zaabsorbowanymi własną sytuacją życiową i kłopotami zdrowotnymi, także bardzo poważnymi. Osoby te mają znikomą zasób wiedzy o prawie (dowód: przesłuchanie E. P. i M. S. k. 217-218).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Wyniki postępowania przed Sądem Rejonowym w L. o uchylenie się od skutków nie złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. S. (1), mają dla rozstrzygnięcia w rozpoznawanej sprawie istotne znaczenie, ale nie znaczenie przesądzające. Sąd Okręgowy w motywach zaskarżonego wyroku prawidłowo wyjaśnia podstawę prawną odpowiedzialności pozwanych za długi zmarłego brata wchodzące w skład spadku po nim. Sąd pominął jednak próbę oceny żądania w kontekście zasad współżycia społecznego (art. 5 k.c.). Tymczasem w piśmiennictwie i orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie wskazuje się, że przepis art. 5 k.c. powinien być wzięty pod uwagę przy rozstrzyganiu każdej sprawy cywilnej i to niezależnie od tego co jest źródłem prawa podmiotowego będącego podstawą zgłoszonego roszczenia, jak również niezależnie od tego jaki podmiot roszczenie to zgłosił (por. przykładowo wyrok Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2014 r., IV CSK 196/13). W rozpoznawanej sprawie spadkobiercami zmarłego brata jest rodzeństwo. Są to osoby nie posiadające wykształcenia innego jak zawodowe. Ich świadomość prawna jest bez wątpienia na poziomie elementarnym. Spadkobiercy nie utrzymują ze sobą bliskich stosunków pochłonięci własnymi troskami i kłopotami ze zdrowiem. Nie sposób pominąć charakteru długu spadkowego. Zmarły osobiście nie był dłużnikiem, poręczył pożyczkę znajomej.

Nie ma żadnych danych świadczących, że tą informacją dzielił się z rodzeństwem.

W ocenie Sądu Apelacyjnego żądanie zapłaty tego długu spadkowego stanowi ze strony pożyczkodawcy (nabywcy wierzytelności) nadużycie prawa i na ochronę prawną nie zasługuje. Trzeba też wskazać na toczącą się od wielu miesięcy w gronie teoretyków i praktyków prawa dyskusję, w której wskazuje się na nieadekwatność konstrukcji prawnej przewidzianej w art. 1015 § 2 k.c. w obecnych warunkach społecznych i gospodarczych. W dyskusji tej podkreśla się, że obecna regulacja stawia w uprzywilejowanej sytuacji wierzycieli spadkodawcy (przede wszystkim duże instytucje finansowe), a krzywdzi spadkobierców. Efektem tej debaty jest projekt nowelizacji art. 1015 § 2 k.c. przez nadanie mu brzmienia: „Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza”.

Bez względu na dalsze losy projektowanej nowelizacji art. 1015 § 2 k.c. należy stwierdzić, że uwzględnieniu powództwa w niniejszej sprawie sprzeciwiają się zasady współżycia społecznego, a to elementarne poczucie sprawiedliwości oraz lojalności instytucji życia publicznego wobec obywateli. Dodatkowo wskazać trzeba na konieczność wydawania wyroków wewnątrznie spójnych, logicznych. Wobec skutecznego odrzucenia spadku przez M. S. (1), uwzględnienie powództwa wobec B. R. i B. S. byłoby rażąco niesprawiedliwe.

W tych okolicznościach, mimo zadziwiająco pasywnej postawy pełnomocnika pozwanych, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.